

Paweł Kaźmierczak, *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2003.

Człowiek współczesnej doby szuka odpowiedzi na pytania: kim jest człowiek i kim ma się stawać? W konsekwencji, odpowiedzi na te pytania stanowią o fundamencie, na którym opiera się istota i cel wychowania. Bez oparcia się na filozofii człowieka nie można mówić o pełnym obrazie wychowania, co podkreśla Jan Paweł II. „Tylko wtedy, gdy dobrze się zrozumiało, kim jest człowiek sam w sobie i co jest ostatecznym celem ludzkiego życia, poprawnie i logicznie wyłania się problem, jak prowadzić człowieka do osiągnięcia przezeń osobistego celu” (s.17-18).

Paweł Kaźmierczak w pracy *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II* próbuje zebrać i przedstawić proponowany w papieskim nauczaniu model wychowania i odpowiedzieć na pytania wyżej postawione, podejmując kwestię dotyczącą współczesnego podejścia i rozumienia człowieka w świetle Ewangelii. Autor wprowadza nas w personalistyczną koncepcję osoby ludzkiej głoszonej przez Ojca Świętego. W tym celu dokonał analizy oficjalnych wypowiedzi Jana Pawła II – encyklik, adhortacji, listów, przemówień, homilii, katechez oraz publikacji filozoficznych Karola Wojtyły sprzed jego wyboru na Stolicę Piotrową.

Praca podzielona została na cztery rozdziały. W pierwszym omówione zostały personalistyczne założenia koncepcji wychowania, w rozdziale drugim przedstawione zostało zagadnienie wychowania – jego cel, wielowymiarowy charakter oraz rozumienie wychowania jako prowadzenie i otwarcie na miłość jako kluczowej wartości w wymiarze osobowym, religijnym i społecznym. W rozdziale trzecim umieszczone zostały teksty poruszające temat tzw. teorii uczestnictwa i prezentujące charakterystykę środowisk wychowawczych.

W czwartym i ostatnim rozdziale ukazane zostały personalistyczne aspekty samowychowania, roli okresu młodości, budowania relacji i kształtowania własnego sumienia.

W rozdziale pierwszym Autor wychodzi od przedstawienia podstawowych założeń personalistycznej koncepcji człowieka i jego wychowania w nauczaniu Karola Wojtyły. Poruszany zostaje tu problem: kim jest człowiek, który staje się podmiotem i celem programu wychowania? W wielu wypowiedziach Ojciec Święty podkreśla godność osoby ludzkiej, jej wartość i integralność. Odkrywa powołanie człowieka do miłości, które wypływa z dzieła stworzenia. Autor wskazuje na zachodzącą relację między wychowawcą a wychowankiem, której podstawą powinna być miłość, a zatem podmiotowe traktowanie każdego człowieka. Najważniejsze w tej koncepcji jest jednak to, że „kluczem do zrozumienia człowieka jest Chrystus, dzięki któremu człowiek może zrozumieć swą godność, swe powołanie i ostateczne przeznaczenie” (s. 26). Bez Chrystusa nie można zrozumieć człowieka i odpowiedzieć na pytanie, kim jest człowiek. Jan Paweł II głosi również, że człowiek ma być darem dla innych. „Poprzez przekraczanie siebie dokonuje się urzeczywistnienie i spełnienie człowieka oraz potwierdzenie jego osobowej tożsamości, a zarazem boskiego rysu człowieczeństwa” (s. 23).

To tylko niektóre aspekty rozumienia człowieka w nauczaniu Jana Pawła II, które Paweł Kaźmierczak akcentuje w swojej pracy. Przedstawiając osobę ludzką, jak zauważa Autor, Ojciec Święty zwraca uwagę na potrzebę relacji, która rozwija człowieka („ja” – „ty” – „my”). Natomiast ta międzyosobowa relacja powinna być budowana na tzw. normie personalistycznej, którą Jan Paweł II określa w ten sposób: „Osoba jest takim bytem, że właściwym do niej odniesieniem jest miłość” (s. 29). Podmiotowe traktowanie wychowanka i budowanie pozytywnej relacji między wychowawcą a wychowankiem powinno być normą dla współczesnego pedagoga.

W rozdziale drugim Paweł Kaźmierczak podejmuje aspekt wielowymiarowego wychowania w nauczaniu Jana Pawła II oraz omawia jego cele na trzech płaszczyznach: osobowej, społecznej i religijnej. Ponieważ na proces wychowania ma wpływ wiele czynników, w kolejnych rozdziałach Autor przedstawia analizę czynników zewnętrznych (rozdział III) i wewnętrznych (rozdział IV).

Szczególną uwagę zwraca na tzw. teorię uczestnictwa, którą analizuje w pierwszej części rozdziału III. Następnie omawia rolę zasadniczych środowisk lokalnych w tym: rodziny, Kościoła, na-

rodu i instytucji wychowawczych (szkół, uniwersytetów, środków masowego przekazu) jako czynników zewnętrznych. Natomiast podstawowym czynnikiem wewnętrznym wpływającym na proces wychowania człowieka jest, zdaniem Ojca Świętego, samowychowanie. W swoim nauczaniu podejmuje również problem roli okresu młodości, relacji do rodziców, roli nauki, zabawy, sportu i rówieśników, a także kształtowania własnego sumienia, naśladowania Jezusa i uczenia się pracy nad sobą.

Praca *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II* Pawła Kaźmierczaka wzbogaca dotychczasowe opracowania nauczania Jana Pawła II na temat wychowania. Ukazuje pełny obraz istoty wychowania i jej celu w personalistycznym ujęciu człowieka. Porusza problem najwyższych wartości religijnych, rozumienia wychowania jako pomocy w ukierunkowaniu w stronę odkrycia miejsca, roli w społeczeństwie i sensu własnego życia.

W nauczaniu Jana Pawła II dostrzega się skierowanie uwagi na to, kim człowiek jest. Człowiek jako istota świadoma i wolna działa, i dokonuje się w nim samym przemiana jako w bycie integralnym psycho-emotywnym. Ponadto „człowiek realizuje siebie postępując dobrze, jeśli czyni zło, niszczy ład mądrości w sobie i wokół siebie” (s. 24).

Wychodząc od założenia, że wychowawcą jest każdy człowiek, można stwierdzić, że adresatem tej książki jest każdy potencjalny czytelnik. Będąc nauczycielem, rodzicem, członkiem społeczeństwa czy Kościoła jesteśmy powołani do pełnienia roli wychowawcy. Poznając i zgłębiając nauczanie Jana Pawła II możemy stawać się dobrymi wychowawcami i lepiej wprowadzać w czyn podstawowe założenia chrześcijańskiej wizji wychowania.

Barbara Surma